

УДК 342.951:351.746.1 (477)

Мота Андрій Федорович

кандидат юридичних наук, доцент, докторант

Національна академія Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

Mota Андрей Федорович

кандидат юридических наук, доцент, докторант

Национальная академия Государственной пограничной службы Украины

имени Богдана Хмельницкого

Mota Andriy

PhD, Associate Professor, doctoral

National Academy of State Border Guard Service of Ukraine

the name of Bogdan Khmelnytsky

ВІКТИМНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ, ПРОТИДІЮ ЯКІЙ ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА

ВИКТИМНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НЕЛЕГАЛЬНОЙ МИГРАЦИИ, ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ КОТОРОЙ ОСУЩЕСТВЛЯЕТ ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОГРАНИЧНАЯ СЛУЖБА

VICTIMAL FEATURES OF ILLEGAL MIGRATION, COUNTERACTION TO WHICH IS CARRIED OUT BY THE STATE BORDER GUARD SERVICE

Анотація. У статті з'ясовуються віктимні особливості нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України. Крім того, автор аналізує нормативні акти, які стосуються статусу жертв, а також деліктологічні та кримінологічні дослідження.

Міграційні процеси, в тому числі нелегальні, розглядаються як небезпека переважно потенційно, з певним ступенем імовірності. Пов'язано це з тим, що не існує безпосереднього зв'язку між незаконним в'їздом на територію держави чи перебуванням там і заподіянням шкоди мігрантом у результаті цього якій-небудь жертві. Натомість, автор аналізує дві групи ситуацій, коли нелегальний мігрант може перетворитися на постраждалого.

Зроблено висновок, що віктимологічна оцінка нелегальної міграції розширює розуміння цього негативного явища, в порівнянні з його суто нормативним змістом. Її небезпека пов'язується із торгівлею людьми, що зазвичай має транскордонний характер, незаконним переправленням осіб через державний кордон способом, небезпечним для життя чи здоров'я особи. Переміщення мігранта в інший правовий простір (на територію іншої держави) полегшує можливість злочинної діяльності, спрямованої проти нього. У статті наведено відомості Адміністрації Держприкордонслужби України, Генеральної прокуратури України та Міністерства соціальної політики України, що вказують на зростання кількості випадків торгівлі людьми у співвідношенні з іншими міграційними правопорушеннями.

Також звернута увага на небезпечний потенціал значної кількості жертв у процесі нелегальної міграції. На це вказують дані міжнародних гуманітарних організацій. Тому, прикордонний контроль має за мету не лише протидію правопорушенням, пов'язаним з незаконним перетинанням державних кордонів, але й гуманітарний зміст.

Автором запропоновано відображення віктимологічної інформації в загальнодержавних профілях ризиків, що можуть використовуватися в діяльності Державної прикордонної служби України, а також нормативне закріплення спеціальних підстав звільнення від адміністративної відповідальності в разі вчинення низки міграційних правопорушень.

Ключові слова: віктимність, жертва, нелегальна міграція, прикордонна служба.

Аннотация. В статье исследуются виктимные особенности нелегальной миграции, противодействие которой отнесено к компетенции Государственной пограничной службы Украины. Кроме того, автор анализирует нормативные акты, касающиеся статуса жертв, а также деліктологические и кримінологические исследования.

Миграционные процессы, в том числе нелегальные, рассматриваются как опасность преимущественно потенциально, с определенной степенью вероятности. Связано это с тем, что не существует непосредственной связи между незаконным въездом на территорию государства или пребыванием там и причинением вреда мигрантом в результате этого какой-либо жертве. Вместе с тем, автор анализирует две группы ситуаций, когда нелегальный мигрант может превратиться в пострадавшего.

Сделан вывод, что виктимологическая оценка нелегальной миграции расширяет понимание этого негативного явления, по сравнению с его сузубо нормативным содержанием. Ее опасность связывается с торговлей людьми, которая обычно имеет трансграничный характер, незаконной переправкой людей через государственную границу способом, опасным для жизни или здоровья человека. Перемещение мигранта в другой правовое пространство (на территорию другого государства) облегчает возможность преступной деятельности, направленной против него. В статье приведены сведения Администрации Госпогранслужбы Украины, Генеральной прокуратуры Украины и Министерства социальной политики Украины, указывающие на рост числа случаев торговли людьми в соотношении с другими миграционными правонарушениями.

Также обращено внимание на опасный потенциал значительного количества жертв в процессе нелегальной миграции. На это указывают данные международных гуманитарных организаций. Поэтому, пограничный контроль имеет целью не только противодействие правонарушениям, связанным с незаконным пересечением государственных границ, но и гуманитарное содержание.

Автором предложено отображения виктимологической информации в общегосударственных профилях рисков, которые могут использоваться в деятельности Государственной пограничной службы Украины, а также нормативное закрепление специальных оснований освобождения от административной ответственности в случае совершения ряда миграционных правонарушений.

Ключевые слова: виктимность, жертва, нелегальная миграция, пограничная служба.

Summary. Victimal features of illegal migration, the counteraction of which is within the competence of the State Border Guard Service of Ukraine are analyzed in the article. Legal acts which regulate the status of victims are investigated. In addition, the author takes into account delictical and criminological research.

Migration processes, including illegal ones, are considered as a danger mainly potentially, with a certain degree of probability. This is due to the fact that there is no direct connection between the illegal entry into the territory of the state or the stay there and the consequence of this as a result of harm to any victim by the migrant. Instead, the author analyzes two groups of situations where an illegal migrant can turn into a victim.

It is concluded that the victimological evaluation of illegal migration expands the understanding of this negative phenomenon, in comparison with its purely normative content. Its danger is associated with human trafficking, which usually has a transboundary nature, the illegal transfer of persons across the state border in a way that is dangerous for a person's life or health. Moving a migrant into another legal space (on the territory of another state) facilitates the possibility of criminal activity directed against him. Information from the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine, the Prosecutor General's Office of Ukraine and the Ministry of Social Policy of Ukraine, which indicate an increase in the number of cases of human trafficking in relation to other migratory offenses, is given in the article.

Also, the dangerous potential of a significant number of victims in the process of illegal migration is drawn attention. Data from international humanitarian organizations indicate this. Therefore, border control is aimed not only at counteracting the offense connected with illegal crossing of state borders, but also the humanitarian content.

The author suggests the mapping of victimological information in national risk profiles that can be used in the State Border Guard Service of Ukraine, as well as the normative consolidation of special grounds for exemption from administrative liability in the event of a series of migration offenses.

Key words: victimization, victim, illegal migration, border service.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сфері охорони державних кордонів залишається актуальним завданням протидія нелегальній міграції. За даними Всесвітнього економічного форуму масову міграцію віднесено до десяти найбільш впливових глобальних ризиків

у 2018 році [1]. Оскільки, таке явище існує тривалий час та здатне призводити до загострення ситуації, що засвідчує досвід Європейського Союзу, виникає потреба в науково обґрунтованих підходах до розуміння механізму поведінки нелегальних мігрантів, які в багатьох випадках перетворюють-ся на жертв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Предметом наукових досліджень у середині ХХ сторіччя стали перш за все особливості поведінки тих чи інших осіб, які постраждали в результаті вчинення злочинів. Згодом дослідження про жертву оформилися в окремих наукових напрям, який вивчає не лише наслідки впливу злочинів на особу і схильність її до цього, але й причини віктимної поведінки в результаті усіх можливих соціальних та природних явищ. Наукові праці О. В. Кузьменко, О. А. Малиновської, О. І. Піскуна, О. І. Савченка, Ю. І. Римаренка, Н. П. Тиндик та деяких інших авторів сформувавали теоретичне підґрунтя розуміння причин та місця особи в міграційних процесах. У силу правової оцінки нелегальної міграції набувають значення дослідження, проведені такими вченими як Є. В. Додін, В. І. Олефір, О. І. Остапенко, що стосуються процесуального статусу потерпілих у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, віктимності та моральності в адміністративній деліктології.

Це підтверджує комплексний характер наукових уявлень про віктимність правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, що повинні враховувати досягнення в сфері адміністративної деліктології, кримінології, міграційного права та деяких інших суспільних наук.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є віктимологічна характеристика нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України (надалі — Держприкордонслужба України). Встановлення віктимних особливостей міграційних правопорушень розглядається як частина наукового супроводу організації охорони державного кордону, що повинна відповідати сучасним тенденціям реалізації політики в сфері прикордонної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У силу положень п. 14 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» нелегальний мігрант це адміністративний правопорушник. Незаконне перетинання державного кордону, порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні (законодавчо визначені форми нелегальної міграції) є адміністративними деліктами з так званими формальними складами, що тягнуть за собою відповідальність без заподіяння шкідливих наслідків. Уявити шкоду потерпілим у результаті вчинення таких проступків, механізм яких зводиться до порушення встановлених правил

складно в силу комплексного розуміння ст. 269 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Згідно її положень потерпілою є особа, якій адміністративним правопорушенням заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду і така особа може бути опитана як свідок [2]. Отже, в процесуальному розумінні законодавства про адміністративну відповідальність потерпілий це лише людина.

Безумовно, що адміністративно карана нелегальна міграція завдає шкоди правопорядку, і зважаючи на її транскордонний характер не тільки якої-небудь однієї країни. Тому, для віктимної характеристики нелегальної міграції набуває значення сформульована в кримінології позиція про відсутність тотожності понять «жертва» і «потерпілий». Так, на думку О. М. Гуміна та І. М. Зубача, «потерпілий набирає свого правового статусу з усіма можливими наслідками у процесуальному порядку. Поняття «жертва» характеризує певний соціальний зміст особи, що постраждала від злочину, незалежно від юридичного оформлення» [3, с. 317].

За такого підходу жертвами нелегальної міграції як соціального явища може бути невизначене коло осіб. В. О. Туляков зазначає, що «проблема класифікації жертв злочинів аж ніяк не зводиться винятково до фізичних осіб. Вимагає особливої уваги і розробка класифікації жертв злочину стосовно до юридичних осіб, інших формальних і неформальних соціальних груп і колективів. У недалекому майбутньому, в зв'язку з інтернаціоналізацією кримінальної активності і ростом зловживань владою з боку державних і міждержавних формувань, буде необхідною і класифікація соціальних спільнот як жертв транснаціональних і міжнародних злочинів» [4, с. 12].

Слід визнати, що міграційні процеси, в тому числі нелегальні, розглядаються як небезпека переважно потенційно, з певним ступенем імовірності. Пов'язано це з тим, що не існує безпосереднього зв'язку між незаконним в'їздом на територію держави чи перебуванням там і заподіянням у результаті цього мігрантом шкоди якій-небудь жертві. В причинно-наслідковому ланцюжку (перебігу подій), що передбачає настання негативних наслідків для життя, здоров'я, власності та інших суб'єктивних прав особи повинно бути інше протиправне діяння. Перш за все, йде мова про злочини іноземців та осіб без громадянства, які безпосередньо впливають на безпеку і розглядаються як показник одного з міграційних ризиків.

Однак, у механізмі нелегальної міграції в якості жертви переважно опиняється сам мігрант, який вдається до незаконних дій. А. П. Мозоль досліджуючи кримінологічні проблеми нелегальної міграції

в Україні умовно поділяє детермінанти злочинності мігрантів на три види: «які впливають на формування особи до виникнення проблемної життєвої ситуації, що зумовлює міграцію; які діють у проблемній життєвій ситуації і визначають факт та мету міграції; які впливають на мігрантів під час і після прибуття до країни призначення». Він вважає, що «через ці чинники мігранти є найбільш уразливим об'єктом для будь-якого криміногенного впливу. Якщо вони самі не скоюють злочинів, то легко стають їх жертвами» [5, с. 9].

Серед анкетованих у 2017 році військовослужбовців та працівників Держприкордонслужби України переважає думка про те, що нелегальні мігранти це порушники. Саме так вважає 64,4 % опитаних. Ще більший цей відсоток серед офіцерів, які виконують завдання з оперативно-розшукової діяльності (65,9 %), або раніше виконували завдання з прикордонного контролю та прикордонної служби

(92 %). Натомість, особовий склад підрозділів органів охорони державного кордону, на які покладено завдання щодо здійснення тримання затриманих осіб, сприймають нелегальних мігрантів також як жертв. 55 % цієї категорії персоналу вказали, що в їх оперативно-службовій діяльності нелегальні мігранти переважно є правопорушниками і 65 % вказали, що такі мігранти — це жертви.

У первинному розумінні мігрант сприймається як жертва, якщо не правопорушення, то певних обставин. В адміністративній деліктології наводиться позиція, відповідно до якої недавні іммігранти відносять до групи «соціально неміцних» жертв, оскільки, як неповноправні громадяни стають легкою здобиччю порушників [6, с. 284]. Така характеристика віктимності нелегальних мігрантів отримує своє остаточне завершення через з'ясування механізму суспільно небезпечних діянь щодо іноземців та осіб без громадянства на території тієї чи іншої держави.

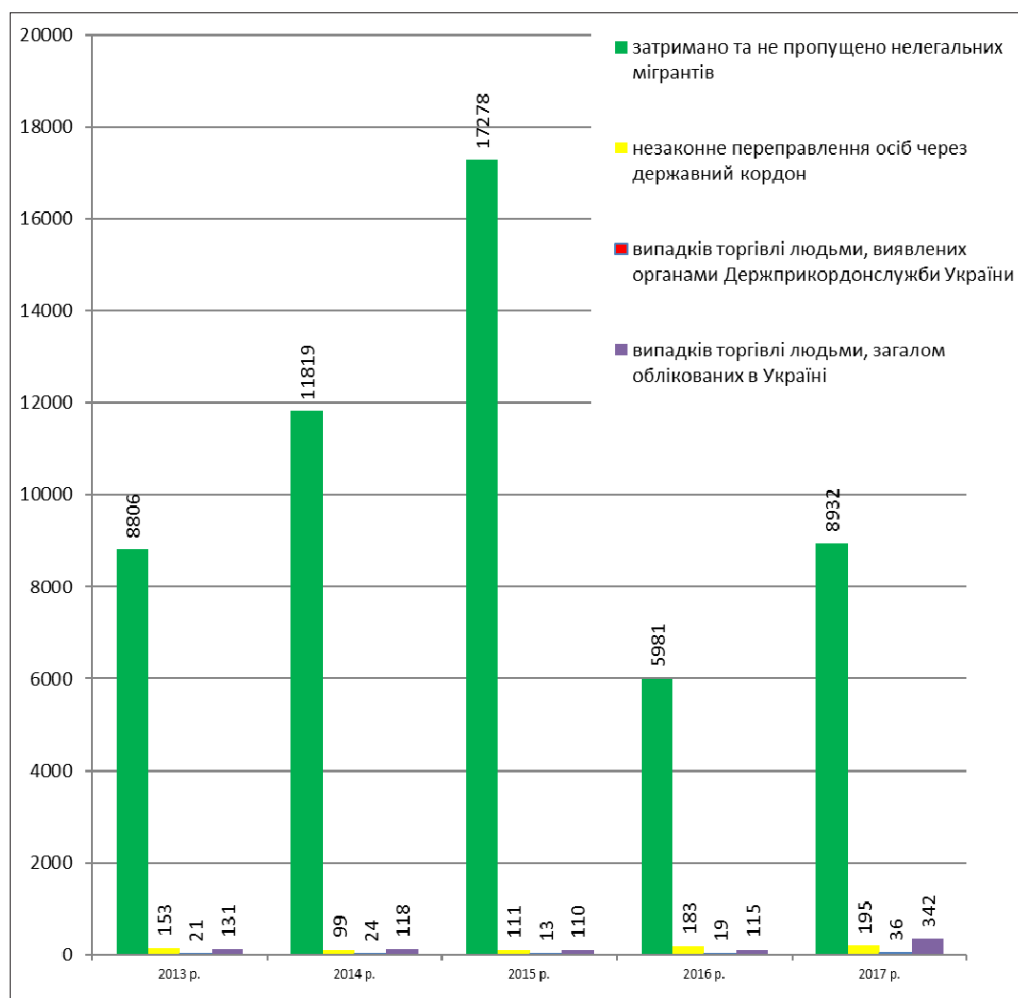

Рис. 1. Співвідношення кількості затриманих та непропущених нелегальних мігрантів із кількістю випадків незаконного переправлення осіб через державний кордон та торгівлі людьми

Джерело: складено автором на основі відомостей Адміністрації Держприкордонслужби України [8], Генеральної прокуратури України [9; 10] та Міністерства соціальної політики України [11]

Переміщення мігранта в інший правовий простір (на територію іншої держави) полегшує можливість злочинної діяльності, спрямованої проти нього. Зокрема, яскраво виражений міграційний характер має таке ганебне явище як торгівля людьми. Фахівці з числа міжнародних експертів, на основі аналізу справ цієї категорії зауважують, «що вербування, перевезення та експлуатацію постраждалих здійснюють різні особи, які під час виявлення факту злочину можуть перебувати на території різних держав — походження, транзиту чи призначення» [7, с. 6].

Протягом останніх років простежується стала тенденція збільшення кількості виявлених фактів торгівлі людьми у співвідношенні з іншими транскордонними правопорушеннями. В минулому році за матеріалами направленими органами Держприкордонслужби України за ст. 149 Кримінального кодексу України (далі — ККУ) органами досудового розслідування було розпочато 36 кримінальних проваджень (найбільше за період 2013–2017 років), під час здійснення яких виконано 173 доручення слідчого. Суди винесли 5 вироків відносно 6 осіб, з яких 2 особи отримали реальний термін ув'язнення. Звертає на себе також увагу те, що вперше за останні п'ять років кількість випадків торгівлі людьми перевищила кількість випадків незаконного переправлення осіб через кордон (див. рис. 1).

Незважаючи на деякі суб'єктивні чинники структура міграційних порушень останнього періоду підтверджує віктимізацію мігрантського середовища та певною мірою відображає причини міграції в Україні. За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ) 65 % іноземців, постраждалих від торгівлі людьми на українській території протягом 2003–2017 років становили громадяни Молдови, 20 % — громадяни країн Центральної Азії (Киргизстан, Узбекистан), по 5 % — громадяни В'єтнаму та Російської Федерації. Серед країн призначення для експлуатації жертв торгівлі людьми Україна опинилася на четвертому місці, після Російської Федерації, Польщі і Туреччини¹. Зазнало змін співвідношення форм експлуатації як мети вчинення злочину за ст. 149 ККУ. Якщо на початку 2000-х років переважала сексуальна експлуатація, то з 2010 року більшість випадків торгівлі людьми пов'язано з трудовою експлуатацією. Зокрема, в минулому році виявлено 1133 (90 %) постраждалих від трудової експлуатації, 85 (6,8 %) — від сексуальної,

¹ Період спостереження, здійснюваний Представництвом МОМ в Україні у 2000 – 2017 роках, включає громадян України та іноземних громадян, які постраждали від торгівлі людьми на території України, враховуючи 29 випадків експлуатації на території Автономної Республіки Крим після 2014 року та 63 випадки експлуатації на невідконтрольній території України.

23 (1,8 %) постраждалих, втягнутих у злочинну діяльність та 17 (1,3 %) залучених до жебрацтва. Відповідно більшість осіб — жертв торгівлі людьми (62 %) становлять чоловіки. Рівень освіти постраждалих доволі високий — 50 % з технічною освітою, 18 % з вищою, 17 % з неповною середньою, 13 % з повною середньою [12]. На основі зазначених даних можливо сформулювати окремі соціологічні риси жертв торгівлі людьми, проте, вони підтверджують лише окремі загрози, які пов'язані з транскордонними переміщеннями. Потенційно небезпечними є нові форми експлуатації, які ще не набули широкого розповсюдження — використання в збройних конфліктах, залучення до злочинної діяльності (незаконне переміщення тютюнових виробів, контрабанда наркотичних засобів та переправлення нелегальних мігрантів). Їх врахування в аналітичній діяльності забезпечує необхідний профілактичний ефект в охороні державного кордону, виконанні завдань на адміністративній межі з Автономною Республікою Крим та лінії розмежування в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Небезпечний потенціал значної кількості жертв містить і сам процес нелегальної міграції, безпосередньо не пов'язаний з якою-небудь формою експлуатації, що характерно для торгівлі людьми. З 2014 року МОМ зафіксувала понад 22500 мігрантів, які загинули в усьому світі. Протягом першої половини минулого року ця міжнародна організація повідомила про смерть або зникнення 3110 мігрантів. Хоча, кількість жертв знизилася в порівнянні із 2016 роком (4348 осіб), ризик загибелі збільшився на деяких міграційних маршрутах. Так, незважаючи на значну увагу політиків та засобів масової інформації, збільшення пошукових та рятувальних заходів, кількість жертв у Середземному морі продовжувала зростати. Хоча скористалися цим маршрутом менше мігрантів, більший відсоток тих, хто перебував у цій подорожі, загинув. У середземноморському регіоні смертність зросла з 1,2 % в першій половині 2016 року до 2,1 % в першій половині 2017 року [13].

За таких умов прикордонний контроль має за мету не лише протидію правопорушенням, пов'язаним з незаконним перетинанням державних кордонів, але й гуманітарний зміст. У міжнародно-правових документах закладена ідея забезпечити «мігрантам гуманне ставлення і повний захист їхніх прав» [14]. Світове співтовариство послідовно підтверджує свою позицію, орієнтовану на захист жертв міграційних правопорушень на противагу раніше відомому підходу про їх звинувачення. Вважається, що колективні зусилля повинні бути спрямовані на застосування ефективних заходів щодо захисту людських прав

незаконно ввезених мігрантів, особливо жінок і дітей, дітей-мігрантів без супроводу, та здійснення усього можливого для попередження подальшої втрати життя людей [15, с. 6].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сучасна геополітична ситуація та недалека перспектива зумовлює трансформацію уявлень про міграцію загалом та її незаконні прояви зокрема. Подвійний характер небезпеки нелегальної міграції зумовлює віктимні особливості цього феномену. Мігрант, який вдається до незаконного в'їзду в ту чи іншу державу може вважатися не лише правопорушником, але й перетворитися на постраждалого. Він не лише заподіює шкоду встановленому порядку управління в міграційній та прикордонній сферах, але й сам зазнає негативних наслідків. Саме віктимологічна оцінка нелегальної міграції розширює розуміння цього негативного явища, в порівнянні з його суто нормативним змістом. Її небезпека пов'язується із торгівлею людьми, що зазвичай має транскордонний характер, незаконним переправленням осіб через державний кордон способом, небезпечним для життя чи здоров'я людини. Відповідно коло постраждалих осіб у процесі транскордонного переміщення не обмежується лише іноземцями та особами без громадянства, хоча тільки вони є формально нелегальними мігрантами.

Таким чином, віктимність нелегальних мігрантів є важливою категорією для реакції органів Держприкордонслужби України через її оцінку як чинника, що суттєво впливає на стан правопорядку. Виконуючи обов'язки на шляхах міграційних потоків персонал органів та підрозділів охорони державного кордону здійснює первинний контакт з людиною, яка перетинає кордон. Зважаючи на це, прикор-

донник є представником держави, до якого мігрант має можливість звернутися перш за все. Виявлення постраждалих у процесі нелегальної міграції та допомогу їм слід розглядати як елемент невідкладної профілактики, з'ясування специфіки здійснення якої посадовими особами Держприкордонслужби України є перспективним науковим завданням. Практичне значення матиме відображення віктимологічної інформації в загальнодержавних профілях ризиків для прийняття рішень державного значення, формулювання довготермінових завдань та стратегічного планування розвитку органів, призначених забезпечувати прикордонну безпеку, організації їх оперативно-службової діяльності, підготовки міжвідомчих і міжнародних прикордонних операцій та спільних оперативно-профілактичних заходів.

І, нарешті, відповідно до віктимних особливостей нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції Держприкордонслужби України повинні отримати своє нормативне закріплення спеціальні підстави звільнення від адміністративної відповідальності. Не повинні підлягати відповідальності такі категорії осіб: іноземці та особи без громадянства, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми та вчинили незаконне перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону України; жертви злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, які вчинили порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, перетинання або спробу перетинання лінії зіткнення в районі проведення антитерористичної операції або неконтрольованої ділянки державного кордону України в цьому районі (в контексті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення прикордонної безпеки держави»).

Литература

1. Топ-10 можливих ризиків для людства в 2018 році // Слово і діло: аналітичний портал (3 березня 2018 року) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.slovovidilo.ua/2018/03/03/infografika/suspilstvo/top-10-mozhlyvyyh-ryzykiv-lyudstva-2018-roczii>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
3. Гумін О. М., Зубач І. М. Жертва злочинної кримінальної насильницької поведінки: віктимологічна характеристика особи / О. М. Гумін, І. М. Зубач // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Збірник наукових праць. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. — № 825. Серія «Юридичні науки». — С. 315–322.
4. Туляков В. О. Вчення про жертву злочину: соціальні та правові основи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. О. Туляков. — Одеська нац. юрид. академія. — Одеса, 2001. — 36 с.
5. Мозоль А. П. Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А. П. Мозоль. — Нац. академія внутр. прав України. — К., 2002. — 16 с.

6. Остапенко О. І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку / О. І. Остапенко. — Львів: Львівський ін-т внутр. справ при Українській академії внутр. справ, 1995. — 312 с.
7. Україна як країна призначення для торгівлі людьми. Матеріали для практичного використання працівника-ми прикордонної служби, правоохоронних органів та судьями / Васильєва М. О., Касько В. В., Орлеан А. М., Пустова О. В. — К.: Фенікс, 2012. — 120 с.
8. Державна прикордонна служба України. Інфографіка (Результати оперативно-службової діяльності за 2017 рік) (12.02.2018) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/ua/photo/infografika-rezultati-operativno-sluzhbovoi-diyalnosti-za-2017-rik>.
9. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2016 року: форма № 1 (місячна), затв. наказом Генеральної прокуратури України № 100 від 23 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=200945.
10. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2017 року: форма № 1 (місячна), затв. наказом Генеральної прокуратури України № 100 від 23 жовтня 2012 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=203952.
11. Звіт про результати виконання Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року за 2017 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/timeline/Zviti.html>.
12. Протидія торгівлі людьми в Україні. Статистика МОМ станом на 31 грудня 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.stoptrafficking.org/sites/default/files/mom/documents/IOM%20VoT%20Statistics%20UkrDec2017.pdf>.
13. Introduction / Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black / Fatal Journeys. — Vol. 3. Part 1: Improving Data on Missing Migrants. — Geneva: International Organization for Migration, 2017. — 117 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_volume_3_part_1.pdf.
14. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року // Офіційний вісник України. — 2006. — № 14. — Ст. 1058.
15. Дохинская декларация о включении вопросов предупреждения преступности и уголовного правосудия в более широкую повестку дня Организации Объединенных Наций в целях решения социальных и экономических проблем и содействия обеспечению верховенства права на национальном и международном уровнях, а также участием общественности. Тринадцатый Конгресс Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию (Доха, 12–19 апреля 2015 года). — Вена: Секция английского языка, издательских и библиотечных услуг, Отделение Организации Объединенных Наций, 2015. — 18 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.unodc.org/documents/congress/Declaration/V1504153_Russian.pdf.

References

1. Top-10 mozhlyvyh ryzykiv dlja ljudstva v 2018 roci. Slovo i dilo: analychnyj portal (3 bereznja 2018 roku) [Top 10 Possible Risks for Humanity in 2018 Word and Case: Analytical Portal (March 3, 2018)], available at: <https://www.slovoidilo.ua/2018/03/03/infografika/suspilstvo/top-10-mozhlyvyx-ryzykiv-lyudstva-2018-roci>.
2. Kodeks Ukrai'ny pro administratyvni pravoporushennja [Code on Administrative Offences of Ukraine of December 7, 1984 № 8073-X]. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy, 1984, dodatok do № 51, st. 1122 (z nastupnymy zminamy ta dopovnennjamy).
3. Gumin O. M., Zubach I. M. Zhertva zlochynnoi' kryminal'noi' nasylnyc'koi' povedinky: viktymologichna harakterystyka osoby [Victim of Violent Criminal Behavior: Individual Characteristics Victimological], Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhniky»: Zbirnyk naukovykh prats, Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 2015, № 825, Seriya «Yurydychni nauky», pp. 315–322.
4. Tuljakov V. O. Vchennja pro zhertvu zlochynu: social'ni ta pravovi osnovy [Victim of crime doctrine: social and legal fundamentals], avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja dokt. juryd. nauk: spec. 12.00.08 «Kryminal'ne pravo i kryminologija; kryminal'no-vykonavche pravo», Odes'ka nac. juryd. akademija, Odesa, 2001, 36 s.
5. Mozol' A. P. Kryminologichni problemy nelegal'noi' migracii' v Ukrai'ni [Criminological problems of illegal migration in Ukraine], avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. juryd. nauk: spec. 12.00.08 «Kryminal'ne pravo ta kryminologija; kryminal'no-vykonavche pravo», Nac. akademija vnutr. prav Ukrai'ny, K., 2002, 16 s.
6. Ostapenko O. I. Administratyvna deliktologija: social'no-pravovyj fenomen i problemy rozvytku [Administrative delictology: socio-legal phenomenon and developmental problems], L'viv: L'vivs'kyj in-t vnutr. sprav pry Ukrai'ns'kij akademii' vnutr. sprav, 1995, 312 s.

7. Ukrai'na jak krai'na pryznachennja dlja torgivli ljud'my [Ukraine as a destination country for human trafficking]. Materialy dlja praktychnogo vykorystannja pracivnykamy prykordonnoi' sluzhby, pravoohoronnyh organiv ta sud-djamy, Vasyl'jeva M.O., Kas'ko V.V., Orlean A.M., Pustova O.V., K., Feniks, 2012, 120 s.

8. Derzhavna prykordonna sluzhba Ukrai'ny. Infografika (Rezul'taty operatyvno-sluzhbovoi' dijal'nosti za 2017 rik) (12.02.2018) [The State Border Guard Service of Ukraine. Infographics (Results of operative-service activity of 2017) (12.02.2018)], available at: <https://dpsu.gov.ua/ua/photo/infografika-rezultati-operativno-sluzhbovoi-diyalnosti-za-2017-rik>.

9. Jedynyj zvit pro kryminal'ni pravoporushennja za sichen'-gruden' 2016 roku [The single report on criminal offenses in January-December 2016]: forma № 1 (misjachna), zatv. nakazom General'noi' prokuratury Ukrai'ny № 100 vid 23 zhovtnja 2012 roku, available at: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=200945.

10. Jedynyj zvit pro kryminal'ni pravoporushennja za sichen'-gruden' 2017 roku [The single report on criminal offenses in January-December 2016]: forma № 1 (misjachna), zatv. nakazom General'noi' prokuratury Ukrai'ny № 100 vid 23 zhovtnja 2012 roku, available at: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=203952.

11. Zvit pro rezul'taty vykonannja Derzhavnoi' social'noi' programy protydii' torgivli ljud'my na period do 2020 roku za 2017 rik [Report on the results of the implementation of the State Social Counter-Trafficking Program for the period up to 2020 for 2017], available at: <http://www.msp.gov.ua/timeline/Zviti.html>.

12. Protydija torgivli ljud'my v Ukrai'ni [Countering Human Trafficking in Ukraine]. Statystyka MOM stanom na 31 grudnja 2017 r., available at: <http://www.stoptrafficking.org/sites/default/files/mom/documents/IOM%20VoT%20Statistics%20UkrDec2017.pdf>.

13. Introduction / Frank Laczko, Ann Singleton, Julia Black // Fatal Journeys. — Vol. 3. Part 1: Improving Data on Missing Migrants. — Geneva: International Organization for Migration, 2017. — 117 p., available at: http://publications.iom.int/system/files/pdf/fatal_journeys_volume_3_part_1.pdf.

14. Protokol proty nezakonnogo vvozu migrantiv po sushi, morju i povitrju, shho dopovnjuje Konvenciju Organizacii' Ob'jednanyh Nacij proty transnacional'noi' organizovanoi' zlochynnosti [Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime], Pryjnjatyj rezoljucijeju 55/25 General'noi' Asamblei' vid 15 lystopada 2000 roku, Oficijnyj visnyk Ukrai'ny, 2006, № 14, st. 1058.

15. Dokhinskaya deklaratsiya o vklyuchenii voprosov preduprezhdeniya prestupnosti i ugovnogo pravosudiya v bolee shirokuyu povestku dnya Organizatsii Obedinennykh Natsiy v tselyakh resheniya sotsialnykh i ekonomicheskikh problem i sodeystviya obespecheniyu verkhoventva prava na natsionalnom i mezhdunarodnom urovnyakh, a takzhe uchastiyu obshchestvennosti [Doha Declaration on Integrating Crime Prevention and Criminal Justice into the Wider United Nations Agenda to Address Social and Economic Challenges and to Promote the Rule of Law at the National and International Levels, and Public Participation]. Trinadtsatyy Kongress Organizatsii Obedinennykh Natsiy po preduprezhdeniyu prestupnosti i ugovnomu pravosudiyu (Dokha, 12–19 aprelya 2015 goda), Vena, Sektsiya angliyskogo yazyka, izdatelskikh i bibliotechnykh uslug, Otdelenie Organizatsii Obedinennykh Natsiy, 2015, 18 s.